

УДК 336:378

Коваль В.В.

доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри прикладної економіки
Одеського торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету

Слободянюк О.В.

доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Одеського торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету

Яровой М.Ю.

Одеський торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ПЕРЕХОДУ ДО ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ АВТОНОМІЇ

Розкрито джерела фінансового забезпечення та умови автономії у діяльності закладів вищої освіти. Висвітлюються засади та вплив фінансово-господарської автономії на діяльність закладів вищої освіти як основного чинника їх економічного зростання в умовах обмеження бюджетного фінансування. Проведено аналіз стану розвитку та фінансового забезпечення закладів вищої освіти.

Ключові слова: фінансове забезпечення, бюджетне фінансування, заклади вищої освіти, фінансово-господарська автономія.

Раскрыты источники финансового обеспечения и условия автономии в деятельности заведений высшего образования. Освещаются принципы и роль финансово-хозяйственной автономии в деятельности заведений высшего образования как основного фактора их экономического роста в условиях ограничения бюджетного финансирования. Проведен анализ состояния развития и финансового обеспечения заведений высшего образования.

Ключевые слова: финансовое обеспечение, бюджетное финансирование, заведения высшего образования, финансово-хозяйственная автономия.

The sources of the financial providing and condition of autonomy are exposed in activity of establishments of higher education. Principles and role of financially-economic autonomy are illuminated in activity of establishments of higher education as a basic factor of their economy growing in the conditions of limitation of the budgetary financing. The analysis of development and financial providing of establishments of higher education status is conducted.

Keywords: financial providing, budgetary financing, establishments of higher education, financially-economic autonomy.

Постановка проблеми. Фінансове забезпечення закладів вищої освіти є ключовою інвестицією держави в інтелектуальний і соціальний капітал, який в умовах посилення конкуренції у сфері інноваційних розробок набуває значної ваги, в тому числі у необхідності підвищення продуктивності праці. Поступовий перехід до моделі функціонування освітньої системи на

засадах відповідності потребам ринку праці зумовив зміну фінансування освітніх закладів із розширенням їхньої господарської та фінансової самостійності.

Трансформація системи фінансового забезпечення закладів вищої освіти в напрямі розширення фінансово-господарської автономії супроводжується процесами реформування

структури державних видатків через адресне фінансування та перехід на фінансування закладів I–II рівня акредитації з місцевих бюджетів. У таких умовах постає завдання розвитку механізмів фінансового забезпечення закладів вищої освіти як ключового напрямку підтримки кадрового (інтелектуального) та економічного складників національної безпеки України через активізацію міграції населення, демографічні зміни, безробіття тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Теоретичними основами дослідження фінансового забезпечення закладів вищої освіти є праці таких дослідників, як С. Сисоєва [4], В. Кремень, С. Ніколаєнко [8] тощо. Основні аспекти визначення проблем забезпечення фінансово-господарської автономії освітніх установ досліджено в наукових працях таких учених, як Т. Естрман, Е. Прувот [12], освіти як складника інноваційного розвитку – Г. Іцковіц [2], М. Портер [3], М. Ліндерберг [9], Б. Люндвалл [10] та інші

З огляду на результати досліджень відзначених вище авторів, варто зауважити, що потребує подальшого аналізу питання розвитку системи фінансового забезпечення закладів вищої освіти в напрямі розширення фінансово-господарської автономії з визначенням потенційного обсягу асигнувань на освіту залежно від потреб і місткості ринку праці регіону.

Формулювання цілей дослідження. Метою статті є дослідження фінансового забезпечення закладів вищої освіти в умовах переходу до фінансово-господарської автономії.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Система освіти як соціальний інститут реалізується на рівні державної освітньої політики та взаємопов'язана із соціально-трудовами та фінансовими ресурсами. Безсумнівно, зміни в

бюджетній системі та реформуванні освітньої системи вимагають перегляду підходів до фінансового забезпечення закладів вищої освіти як одного з основних напрямів впливу на її якісне функціонування.

У сучасних умовах міжнародної конкуренції за здобувачів освіти, в т.ч. і сусідніми країнами, вітчизняні заклади вищої освіти мають бути ключовим складником економічних, політичних і соціальних реформ у напрямі розширення їх автономії, особливо у міру зниження кількості університетів і здобувачів для підвищення якості надання освітніх послуг.

Станом на 2017 рік в Україні функціонувало 289 державних, комунальних та приватних закладів вищої освіти III–IV рівнів акредитації.

Фінансування закладів вищої освіти відбувається за рахунок державного фінансування, яке у 2017 році становило 1,3% від ВВП, цей показник дещо нижчий від витрат на вищу освіту як частки ВВП в окремих країнах світу, які інвестували від 1,1% до 1,3% (Україна, Словенія, Чеська Республіка, Латвія та ін.), від 1,3% до 1,7% (Бельгія, Туреччина, Австрія), від 1,7% до 2,5% (США, Канада, Великобританія, Південна Корея) [6].

Варто відзначити, що в структурі видатки зведеного бюджету України на фінансування закладів освіти переважають поточні видатки, які в середньому становлять 90–95%, водночас в країнах Європейського Союзу, США та Туреччині поточні видатки становлять 80–85%. Важливість збільшення капітальних видатків продиктована зношеністю інфраструктури закладів вищої освіти, яка потребує оновлення і розвитку навчально-дослідницьких центрів, техніки (обладнання) та будівель.

В умовах динамічних змін на ринку праці постає потреба в удосконаленні моделі дер-

Таблиця 1

Динаміка кількості закладів та здобувачів вищої освіти

Роки	Кількість ВНЗ, од		Кількість студентів у ВНЗ, тис. осіб	
	I–II рівнів акредитації	III–IV рівнів акредитації	I–II рівнів акредитації	III–IV рівнів акредитації
1990/91	742	149	757	881,3
1999/00	658	313	503,7	1285,4
2000/01	664	315	528	1402,9
2005/06	606	345	505,3	2203,8
2010/11	505	349	361,5	2129,8
2014/15	387	277	251,3	1438
2015/16	371	288	230,1	1375,2
2016/17	370	287	217,3	1369,4
2017/18	372	289	208,6	1330,0

Джерело: складено за даними [1]

Таблиця 2

Видатки зведеного бюджету на фінансування закладів вищої освіти

Роки	Загальні видатки Зведеного бюджету, млн. грн.	Видатки у % до		Видатки на окремі підгалузі у % до видатків на галузь
		Загальних видатків	ВВП	
2000	2 285,5	4,7	1,3	32,3
2005	7 934,1	5,7	1,8	29,6
2010	24 998,4	6,6	2,3	31,3
2015	30 981,8	4,6	1,6	27,1
2016	35 233,6	4,2	1,5	27,2
2017	38 681,1	3,7	1,3	21,8

Джерело: складено за даними [1]

жавного фінансування закладів вищої освіти. Міжнародна практика засвідчує дві основні моделі державного фінансування закладів вищої освіти, що включають: 1) виділення бюджетних коштів навчальним закладам на основі встановлених нормативів; 2) виділення бюджетних коштів навчальним закладам на основі попиту відповідної освітньої послуги.

У сучасних умовах склалася модель державного і недержавного фінансування закладів вищої освіти. До державного переважно належить нормативне та грантове фінансування за рахунок держави, проте для оптимального залучення фінансових ресурсів набуває актуальності можливість залучення ресурсів із позадержавного сектору [11].

До позадержавного сектору належить приватний сектор та інститути громадянського суспільства (громадські організації, профспілки, об'єднання громадян), що фінансують заклади освіти. Базовими джерелами в Україні, з яких фінансуються заклади вищої освіти, є Державний бюджет та місцеві бюджети, недержавний сектор, представлений приватними підприємствами та домогосподарствами. За останні роки питома вага здобувачів вищої освіти (%), які навчаються за рахунок коштів позадержавного сектору, зросла й у 2017 році становила 50,8% (рис. 1).

Традиційно частка витрат домогосподарств у вищій освіті коливається на рівні 40%, проте в структурі частка видатків не зростала значно порівняно з бюджетними видатками, оскільки відбувалося скорочення протягом 2014–2017 років майже на 9% кількості здобувачів вищої освіти за цей період у закладах вищої освіти I–IV рівнів акредитації.

Приватні інвестиції переважають державні інвестиції від ВВП у підготовку здобувачів вищої освіти лише у декількох країнах світу, і в 2014 вони становили: у США – 1,7% приват-

них проти 0,9% державних інвестицій, у Канаді – 1,3% приватних проти 1,3% державних інвестицій, у Великобританії – 1,3% приватних проти 0,6% державних інвестицій, у Південній Кореї – 1,2% приватних проти 1% державних інвестицій [6].

Залучення суб'єктів позадержавного сектору до реалізації державної політики в галузі освіти є результатом природної еволюції ринкового простору, в якому можуть діяти різні його учасники, та критичне значення їх взаємодії має колаборація трьох основних інституціональних секторів – освіти (науки), бізнесу й держави [5]. Підтримка сучасних теорій розвитку закладів освіти на взаємодії трьох інституціональних секторів знаходить часткове відображення в законодавчому полі діяльності і вітчизняних підприємств, а саме прийнятті Закону України «Про державно-приватне партнерство» від 01.07.2010 року № 2404-VI, проте, згідно з дослідженнями Генрі Іцковіца, такий формат відносин уже недостатній і потребує зближення й попарної взаємодії науки, бізнесу й держави одночасно (потрійна спіраль) [2]. Сфери кооперації, де функції цих секторів стають взаємозамінними (рис. 1.2), продукують виникнення інтегрального ефекту колаборації та синергії конкурентних переваг, що знаходить своє підтвердження в теорії М. Портера [3].

Модель міжгалузевих взаємозв'язків в економічних системах теорії Г. Іцковіца базується на концепції взаємодії між технологічним прогресом і ринком, зумовленої ефективністю інституціональної структури із впливом на економічний розвиток, що відбито в еволюційній теорії й теорії політичної економії відповідно та відповідає моделі «подвійної спіралі», оскільки зв'язки між бізнесом і освітою (наукою) неповноцінні. Траєкторія інноваційного розвитку країни загалом забезпечується інтеграцією значених елементів в «потрійній спіралі». Тео-

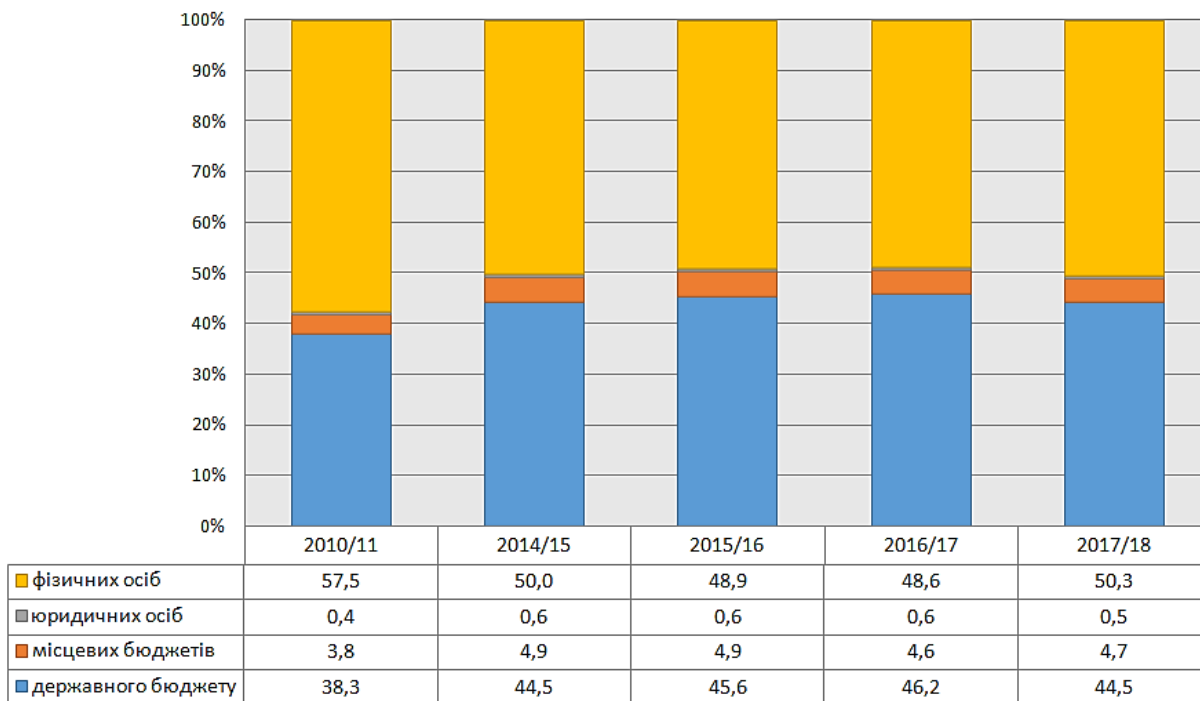

Рис. 1. Питома вага здобувачів вищої освіти (%), які навчаються за рахунок коштів державного та позадержавного сектору

Джерело: складено за даними [1]

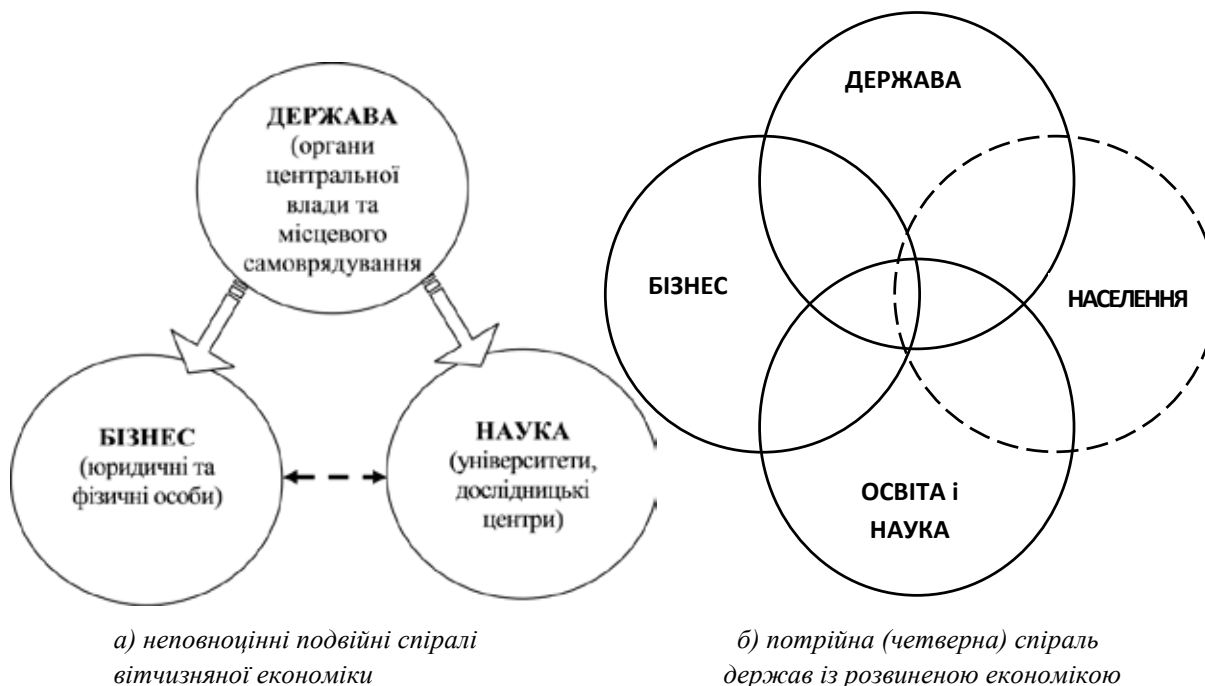

Рис. 2. Міжгалузеві взаємозв'язки в економічних системах

рія потрібної спіралі відповідає інституційному підходу, що дає змогу враховувати специфіку соціокультурного, геополітичного, ресурсного, нормативно-правового стану економічної системи як моделі стратегічної мережі. Реалізація положень Закону України № 2404-VI, Закону Укра-

їни «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 11.10.2017 № 848-VIII та Концепції розвитку державно-приватного партнерства в Україні на 2013–2018 роки спрямована на забезпечення системної взаємодії інституціональних секторів із зворотнім зв'язком для нівелювання процесів

домінування держави в господарській діяльності та її методів регулювання різних галузей і сфер у напівринковій економічній системі.

Структурний дисбаланс міжсекторних взаємодій, в тому числі освіти, науки і бізнесу, проявляється ще й у державній підтримці освітніх програм, які не відповідають потребам ринку праці. В таких умовах обмежений (лінійний) характер фінансування закладів вищої освіти не сприяє формуванню конкурентоспроможних фахівців на ринку праці, а розвиток закладів вищої освіти потребує функціонального взаємозв'язку в інтерактивному режимі всіх учасників. З початку XXI століття концепція Г. Іцковіца була переформатована в модель четвертої спіралі, до якої відносять: громадськість [9], користувачів/споживачів [3], що пов'язано з їх критично важливою роллю у створенні й поширенні нових благ і цінностей, за якого досягаються ефекти зворотного зв'язку та синергії.

Основними в теорії синергізму для закладів вищої освіти є:

- 1) узагальнення результатів діяльності;
- 2) зовнішні ефекти (екстерналії);
- 3) трансфер знання й досвіду суміжних галузей;
- 4) загальний імідж.

Важливість відображення закладів вищої освіти в системі «спіралі» визначається якістю підготовки фахівців і можливістю з їх допомогою генерувати інноваційну продукцію, впливати на економічний стан в галузях народного господарства, формувати систему державного управління тощо.

Ключовим базисом в такій моделі потрібної спіралі є соціальне партнерство, яке ґрунтується на відповідальності органів державного і недержавного сектору за досягнення соціальних цілей в галузі освіти.

Назріла необхідність перебудови наявної системи управління та фінансування закладів вищої освіти для подолання невідповідності ринку праці та підготовки здобувачів вищої освіти через зменшення фінансового забезпечення, низький рівень матеріально-технічного стану та ін. Тому стратегічним завданням державної освітньої політики в Україні став перехід до автономії чи самостійності у фінансово-господарській діяльності закладів вищої освіти в умовах скорочень бюджетних видатків.

Застосування принципу фінансування закладів вищої освіти спрямовано на розвиток автономії та самостійності у розробленні освітніх програм. Автономія закладів вищої освіти зага-

лом сприяє зміцненню громадянського суспільства і розвитку освіти й науки, оскільки зменшується державне регулювання, стимулюється розвиток транспарентності та забезпечення рівності прав і обов'язків із наданням організаційних і фінансових інструментів у господарській діяльності закладів вищої освіти [7–8].

Під фінансовою автономією в освітній діяльності розуміється самостійна та відносна незалежність фінансової діяльності закладів вищої освіти, вищий рівень якої зумовлює вищий рівень академічних свобод у господарській, навчальній та науковій діяльності. Проте рівень досягнення фінансової автономії у закладах вищої освіти залежить від етапів розвитку бюджетної системи, національної економіки та готовності самого закладу вищої освіти до фінансової децентралізації.

Законодавчою базою переходу до фінансової децентралізації закладів вищої освіти слугувало прийняття Закону України «Про вищу освіту» [1], який сприяв можливості самостійно отримувати та розподіляти кошти, в т.ч. і власні надходження. У більшості країн фінансова автономія визначається рівнем покриття державою вартості навчання, незалежністю у встановленні вартості навчання тощо. Тому закладені базиси в модернізації системи вищої освіти зумовили створення механізму фінансування закладів вищої освіти на умовах юридичної (інституційної) спроможності та фінансово-економічної самостійності самоврядування закладів освіти щодо їх права на самостійне використання асигнувань та незалежності у фінансово-господарській діяльності [6].

Незважаючи на ґрунтовні зміни в діяльності закладів вищої освіти із запровадженням інструментів автономії, виявилось, що частина коштів регулюються державою і не відповідає стратегічним цілям, оскільки основними витратами виступають заробітна плата та комунальні послуги, а Державна казначейська служба контролює всі витрати, в тому числі із власних доходів закладів вищої освіти [15].

За результатами оцінки фінансової автономії закладів вищої освіти у світі як складової частини їхньої діяльності Україна посіла 37 місце із 50 країн разом із Болгарією, Сербією, Грецією та ін. [13]. Найбільш високий рівень фінансової автономії закладів вищої освіти в ЄС – у Люксембурзі, Латвії та Великій Британії (90%), основні критерії оцінки фінансової автономії наведені в таблиці 3 [12].

Основні показники фінансової автономії закладів вищої освіти в ЄС

Показники	Критерії	Показники	Критерії
Тривалість (цикл) державного фінансування	< 1 року	Здатність використовувати власні надходження	Відсутня
	1 рік		З дозволу органів влади
	> 1 року		Інші обмеження
Тип державного фінансування	Бюджет	Здатність володіти будівлями	Повне володіння
	Грант		Можливість реалізувати
Здатність брати позики	Без обмежень	Плата за навчання для вітчизняних/іноземних студентів на відповідних освітніх рівнях	З дозволу органів влади
	З дозволу органів влади		Самостійне встановлення
	З дозволу окремих банків		З дозволу органів влади
	Інші обмеження		Граничні межі плати

Джерело: складено за даними [12]

Надання ширшої автономії сприятиме активізації співпраці та державно-приватному партнерству закладів вищої освіти із приватними структурами як безпосередніми замовниками кадрів для майбутнього працевлаштування на їхніх підприємствах. Тому вони зацікавлені в збільшенні інвестицій в заклади вищої освіти через фінансування освітніх послуг для здобувачів вищої освіти, тим самим посилюючи конкурентоспроможність закладів вищої освіти і власних підприємств і товарів (послуг), які вони виробляють (надають).

З іншого боку, можливість закладів інвестувати в акції чи нерухомість забезпечить зростання доходів із формуванням на їх основі сталого фонду (ендаументу) закладу вищої освіти, наприклад, за рахунок пасивних доходів [14]. Саме підтримка таких інструментів державою в умовах скорочення бюджетного фінансування спонукає керівництво закладів вищої освіти реагувати на демографічну кризу чи зменшення платоспроможності здобувачів вищої освіти шляхом фінансового забезпечення соціально незахищених здобувачів вищої освіти.

Одним із напрямів підтримки фінансової автономії є система блокових грантів, на протипагу постатейному розподілу бюджетних видатків на освіту, що означає неповну самостійність у використанні основного фінансування.

Безсумнівно, важливим у побудові фінансової структури закладів вищої освіти має бути контроль їхньої фінансової діяльності з боку громадськості, органів державної та місцевої влади для підтримки відповідного закладу задля досягнення стратегічних цілей його розвитку за рахунок отриманих від різних джерел коштів. Розвиток системи бюджетування сприятиме більш результативному і якіснішому на-

данню освітніх послуг за рахунок додаткових отриманих коштів.

На нашу думку, основними завданнями удосконалення державного регулювання освітньої діяльності в межах фінансової автономії закладів вищої освіти мають бути: розвиток процесу бюджетування та міжбюджетних трансфертів; підтримка системи блокових грантів на протипагу постатейному розподілу бюджетних видатків на освіту; зміна механізму державного ліцензування та акредитації; дозвіл на зміну тарифної сітки заробітної плати; децентралізація менеджменту закладів та освітньої системи; розвиток системи фінансового планування закладів з урахуванням соціально-демографічних показників; зміцнення позицій наглядових рад.

Висновки. Базисом у підвищенні конкурентоспроможності вітчизняних закладів вищої освіти в сучасних умовах демографічних процесів та міграції здобувачів до закордонних закладів вищої освіти є розширення автономії, в тому числі і фінансової автономії як пріоритету розвитку вищої освіти. Це підтверджується міжнародною практикою пристосування нових форм та джерел фінансування закладів вищої освіти до нових потреб суспільства та ринку праці.

З урахуванням зменшення державного фінансування закладів вищої освіти фінансова автономія сприятиме розвитку диверсифікації джерел надходжень коштів до закладів вищої освіти. Зазначені напрями залучення коштів використовуватимуться для дефіцитного фінансування напрямів господарської та освітньо-наукової діяльності. Підвищення фінансової автономії закладів вищої освіти сприятиме забезпеченню достатнього рівня фінансової самостійності, щоправда, процеси фінансової децентралізації поки знаходяться на початковому етапі розвитку.

Бібліографічний список:

1. Вища освіта в Україні у 2017 році: Статистичний збірник. К.: Державна служба статистики України, 2018. 298 с.
2. Ицковиц Г. Тройная спираль. Университеты-предприятия-государство. Инновации в действии. [Пер. с англ. А.Ф. Уваров]. Томск: Издательство ТУСУР, 2010. 238 с.
3. Портер М. Конкуренция. М.: Вильямс, 2005. 608 с.
4. Сисоєва С. Освітні реформи: освітологічний контекст. Освітологія. 2013. Вип. 2. С. 36–45
5. Смородинская Н.В. Смена парадигмы развития и зарождение сетевой экономики. Экономическая социология. 2012. Т. 13. № 4. С. 95–115.
6. Expenditure on higher education as a share of GDP (2014). <https://www.statista.com/statistics/707557/higher-education-spending-share-gdp/>
7. Gura O., Komarov A. Direct investment in ukrainian economy and investment attractiveness. Nauka i studia. 2016. № 18 (149). P. 20–26.
8. Kremen, V., Nikolajenko, S. Higher Education in Ukraine. UNESCO CEPES, Bucharest, 2006. ISBN 92-9069-181-6.
9. Lindberg M., Packendorff J. Quadruple Helix as a way to bridge the gender gap in entrepreneurship? A case study of an innovation system project in the Baltic Sea region. Journal of the Knowledge Economy. 2014. Vol 5, No 1. pp. 94–113.
10. Lundvall B-Å. Innovation systems between policy and research. Paper presented at The Innovation Pressure Conference in Tampere, Finland, March 2006.
11. OECD Reviews of Integrity in Education: Ukraine 2017. OECD Publishing. DOI 10.1787/9789264270664-en
12. Pruvot E., Estermann T. University Autonomy in Europe. The Scorecard 2017. European University Association (EUA), 2018, p.76.
13. U21 Ranking of National Higher Education Systems 2018 <https://universitas21.com>.
14. Закон України «Про вищу освіту». Відомості Верховної Ради України. 2014. № 1556-VII
15. Коваль В.В. Організаційно-методичні засади програмно-цільового методу управління бюджетним процесом на сучасному етапі розбудови України. Вісник ЖДТУ: економічні науки. 2010. № 3 (53) Ч. 1 С. 326–328.

References:

1. Vy`shha osvita v Ukrayini u 2017 roci: Staty`sty`chny`j zbirny`k. K.: Derzhavna sluzhba staty`sty`ky` Ukrayiny`, 2018. 298 p.
2. Ickovic G. Trojnaya spiral'. Universitety-predpriyatiya-gosudarstvo. Innovacii v dejstvii. [Per. s angl. A.F. Uvarov]. Tomsk: Izdatel'stvo TUSUR, 2010. 238 p.
3. Porter M. Konkurenciya. M.: Vil'yams, 2005. 608 p.
4. Sysoeva, S. 'Osvitni reformy: Osvitologichnyj kontekst [Educational reforms: educatiological context], Teorija i Praktyka Upravlinnja Sotsial'nymy Systemamy, 2013. vol. 3, pp. 44–69.
5. Смородинская Н.В. Смена парадигмы развития и зарождение сетевой экономики. Экономическая социология. 2012. Т. 13. № 4. С. 95–115
6. Expenditure on higher education as a share of GDP (2014). <https://www.statista.com/statistics/707557/higher-education-spending-share-gdp/>
7. Gura O., Komarov A. Direct investment in ukrainian economy and investment attractiveness. Nauka i studia. 2016. № 18 (149). P. 20–26.
8. Kremen, V., Nikolajenko, S. Higher Education in Ukraine. UNESCO CEPES, Bucharest, 2006. ISBN 92-9069-181-6.
9. Lindberg M., Packendorff J. Quadruple Helix as a way to bridge the gender gap in entrepreneurship? A case study of an innovation system project in the Baltic Sea region. Journal of the Knowledge Economy. 2014. Vol 5, No 1. pp. 94–113.
10. Lundvall B-Å. Innovation systems between policy and research. Paper presented at The Innovation Pressure Conference in Tampere, Finland, March 2006.
11. OECD Reviews of Integrity in Education: Ukraine 2017. OECD Publishing. DOI 10.1787/9789264270664-en
12. Pruvot E., Estermann T. University Autonomy in Europe. The Scorecard 2017. European University Association (EUA), 2018, p.76.
13. U21 Ranking of National Higher Education Systems 2018 <https://universitas21.com>.
14. Law of Ukraine "On higher education" (№ 1556- VII, dt. 01.07.2014) // Vedomosti Verxovnoi Radi. 2014.
15. Koval V.V. Organizacijno-metody`chni zasydy` programno-cil`ovogo metodu upravlinnya byudzhetny`m procesom na suchasnomu etapi rozbudovy` Ukrayiny. Visny`k ZhDTU: ekonomichni nauky`. 2010. 3 (53), vol. 1, pp. 326–328.

Koval V.V.

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor,
Professor at Department of Applied Economics,
Odesa Institute of Trade and Economics,
Kyiv National University of Trade and Economics

Slobodianiuk O.V.

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor,
Head of Department of Finance, Banking and Insurance,
Odesa Institute of Trade and Economics,
Kyiv National University of Trade and Economics

Yarovoi M.Yu.

Odesa Institute of Trade and Economics,
Kyiv National University of Trade and Economics

FINANCIAL SUPPORT OF HIGHER EDUCATION ESTABLISHMENTS IN THE CONDITIONS OF PASSING TO FINANCIAL AND ECONOMIC AUTONOMY

Financial support of higher education establishments comes forward as key investments of the state in an intellectual and social capital, which in the conditions of increased competition in the field of innovative developments acquires considerable weight, including in the necessity to increase the labour productivity. The gradual transition to a model of the functioning of the educational system on principles of the needs of the labour market has led to a change in the financing of educational institutions with the expansion of their economic and financial independence.

The aim of the article is research of financial support of higher education establishments in the conditions of passing to the financial and economic autonomy.

International practice certifies two basic models of the state financing of establishments of higher education, which include: allocation of budgetary funds to educational institutions on the basis of established standards; allocation of budgetary funds to educational institutions on the basis of the demand of the corresponding educational service. There is a model of the state and non-state financing of higher education establishments in modern terms.

Application of the principle of financing of higher education establishments is aimed at developing the autonomy and independence in educational program elaboration. The autonomy of establishments of higher education in general case assists the strengthening of civil society and education and scientific development since state regulation is diminishing, the equality of rights and obligations with the provision of organizational and financial instruments in the economic activity of higher education institutions is stimulated.

The basic tasks of improvement of state regulation of educational activity within the limits of financial autonomy of higher education establishments should be: development of process of budgeting and inter-budgetary transfers; support for block grants system as opposed to the distribution of budgetary expenditures on education by items; change of the mechanism of state licensing and accreditation; permission to change wage rate scale; decentralization of institution management and educational system; development of the system of financial planning of establishments taking into account socio-demographic indicators; strengthening of the positions of supervisory boards.